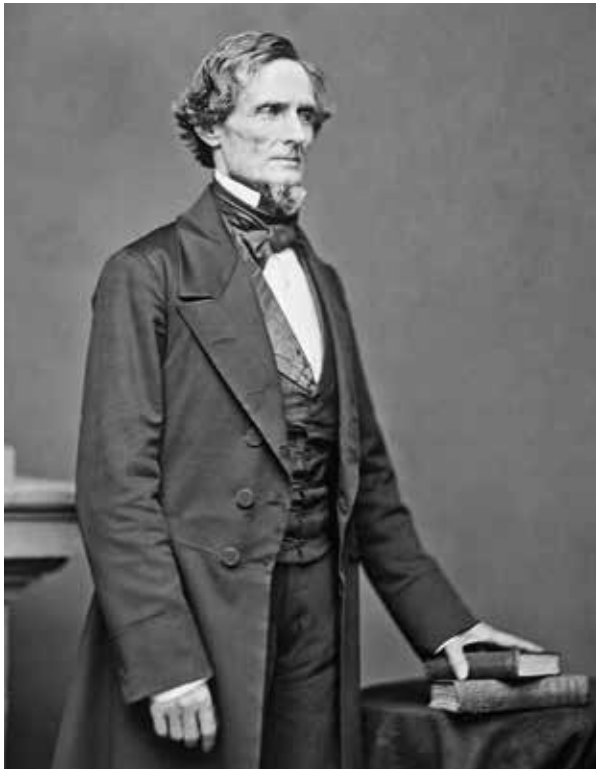

Wie wil de president nog?

De herbegravenis van Jefferson Davis

Verschillende zuidelijke staten wilden in de negentiende eeuw maar wat graag de kist van Jefferson Davis, de president van de Confederatie, herbergen. Zijn voorlopig laatste rustplaats is in de toenmalige hoofdstad van het Zuiden. Maar de Black Lives Matter-beweging verstoorde de rust.

Ben Vriesema is redacteur van Kleio.

Jefferson Davis ten tijde van zijn presidentschap. Foto: Mathew Benjamin Brady, National Archives, Verenigde Staten.

In deze rubriek zijn inmiddels verschillende herbegravenissen langsgekomen. Onder andere Napoleon en zijn zoon, de componist Chopin en *generalissimo* Franco. De historische figuur die in dit artikel centraal staat is Jefferson Davis. De voormalige president van de zuidelijke staten van Noord-Amerika is herbegraven, en ter ere van hem zijn er monumenten en gedenktekens in veel zuidelijke staten opgericht. Maar onder invloed van de Black Lives Matter-beweging zijn veel van die monumenten inmiddels weer verwijderd uit de openbare ruimte. Of ook zijn doods-kist met de stoffelijke resten dit lot zal ondergaan, moet de toekomst uitwijzen.

Opnieuw begraven

De enige zekerheid in het menselijk bestaan is de dood. Hoe de dode herinnerd wordt, is aan de levenden. Iedere generatie schept haar eigen beeld van de geschiedenis, waardoor de waardering van een overleden persoon kan veranderen. In deze serie kijken we naar bekende personen die ook na hun overlijden de gemoederen bezighielden. Deze keer gaat het over Jefferson Davis (1808-1889), de president van de zuidelijke staten tijdens de Amerikaanse Burgeroorlog.

Jefferson Davis was van 1861 tot 1865 de president van de elf zuidelijke afgescheiden staten van Amerika, de Confederatie. De noorderlingen vonden het niet correct dat deze man werd uitgeroepen tot president van de zuidelijke staten, juist nadat de Republikein Abraham Lincoln legaal tot president van *alle* staten was gekozen. Lincoln had de verkiezingen immers gewonnen, maar omdat velen in het zuiden van de Verenigde Staten het niet eens waren met de mogelijke afschaffing van de slavernij, scheidden de elf staten in het zuiden zich af. Jefferson Davis werd gekozen, niet door het volk, maar door het Voorlopig Congres van de Geconfedereerde Staten van Amerika in Alabama. Lincolns uitverkiezing tot president in de gehele VS werd dus niet geaccepteerd. Een vergelijking met de huidige tijd dient zich aan.

De Amerikaanse Burgeroorlog eindigde op 9 april 1865. Kort nadat de oorlog was afgelopen en de Confederatie de nederlaag had erkend en ondertekend, werd Lincoln – nota bene op

Goede Vrijdag – doodgeschoten door de populaire acteur John Wilkes Booth in Ford's Theatre in Washington. Een schok ging door het hele land. Iedereen wist later nog precies waar hij of zij zich bevond toen het bericht kwam dat Lincoln (aan de overkant van Ford's Theatre) was overleden. Te zwak om naar een ziekenhuis vervoerd te worden, overleed hij in een bed, dat overigens nog steeds te bezichtigen is. Booth, iemand die we tegenwoordig een rabiate racist zouden noemen, werd enkele dagen later doodgeschoten in de schuur waar hij zich had verschanst. Zijn medestanders werden opgehangen, waaronder de eigenaresse van de kroeg waar de aanslag op Lincoln was beraamd. Of zij werkelijk wist van de plannen van haar bierdrinkende clientèle, valt te betwijfelen.

Wie was Davis?

Maar wat gebeurde er met president Jefferson Davis, en wie was hij? Davis werd geboren in 1808 toen slavernij nog de gewoonte zaak van de Nieuwe Wereld was. Zijn militaire opleiding genoot

hij aan West Point, New York. Zijn huwelijk met de dochter van de latere president Taylor duurde maar kort, omdat zijn vrouw overleed aan malaria. Zijn politieke en zijn militaire carrière kenden de nodige hoogte- en dieptepunten, maar zijn *moment of glory* kwam toen Mississippi in het zuiden zich afscheidde van het Noorden. Meer zuidelijke staten volgden, en omdat de noordelijke staten onder leiding van de gekozen president (Lincoln) niet accepteerden dat de federatie uit elkaar viel, ontstond er een bloedige oorlog. De oorlog bleek op den duur geen succes voor de zuiderlingen. Of het aan de tactiek van generaal Sherman lag of het vernuft van generaal Ulysses S. Grant, of wellicht aan het onduidelijke leiderschap van Davis, feit is dat het Zuiden zich onvoorwaardelijk moest overgeven. Davis probeerde het nog vol te houden tegen beter weten in, maar hij werd opgepakt nadat hij zich een tijdje had schuilgehouden. Sommige noorderlingen beweerden dat Davis als vermomming vrouwenkleding droeg tijdens zijn arrestatie, maar deze voor zuiderlingen vuige aantijging zou weleens gemaakt kunnen zijn om Davis belachelijk te maken. Omdat het Noorden de oorlog had gewonnen, mocht het de bepalingen opleggen aan het Zuiden. Er kwam een bezettingsleger om de orde te handhaven en om toe te zien dat de bevrijde zwarten niet terug de slavernij in werden gedrongen. Davis kreeg (slechts) twee jaar gevangenisstraf, zat die uit, herpakte zijn leven (zo is hij onder andere directeur van een verzekeringsmaatschappij geweest), maar bleef bovenal overtuigd van zijn gelijk in dat slavernij een prima instituut was. Hij werd zelfs gekozen als senator, maar moest deze functie aan zich voorbij laten gaan omdat hij als straf zijn burgerrechten had verloren en dus geen zitting ►

De begrafenisstoet van Jefferson Davis trekt op 11 december 1889 door het French Quarter van New Orleans. Zo'n 200.000 mensen staan langs de kant. Foto: Library of Congress, Washington D.C.

Het monument voor Jefferson Davis in Richmond op 1 juli 2020, na de protesten naar aanleiding van de dood van George Floyd. Het bronzen standbeeld van Davis werd daarbij omvergetrokken. Het is niet teruggeplaatst.

kon nemen in de Senaat. Hij overleed in november 1889, in New Orleans. Voor de verslagen en vernederde zuiderlingen was hij zelfs 24 jaar na de Burgeroorlog nog een ware held. Jefferson Davis begreep dat zelf ook en dacht dat er na zijn overlijden weleens problemen zouden kunnen komen over zijn begraafplaats. Vijf dagen na zijn verscheiden werd hij op de Metairie-begraafplaats in New Orleans ter aarde besteld. De kist werd gevolgd door een immense groep mensen, waarvan enkelen 24 uur per dag waakten bij zijn graf. Maar de begraafplek in Louisiana was van tijdelijke aard. Verschillende steden in het zuiden wilden graag dienen als laatste rustplaats voor 'hun' voormalige president. De beslissing waar de laatste rustplaats van Davis zou zijn, werd pas na anderhalf jaar genomen

door zijn (tweede) vrouw Varina en hun kinderen. Het werd Richmond. Richmond, de hoofdstad van de Confederatie, met zijn Monument Avenue ter ere van de helden van de Burgeroorlog. Een stad die u ongetwijfeld kent, omdat daar recentelijk het standbeeld van de zuidelijke generaal Robert E. Lee werd beklad en neergehaald.

Crowdfunding voor een monument

De trein die de kist van New Orleans naar Richmond bracht (een slordige 1600 kilometer naar het noordoosten) werd op elk station 'met respect' ontvangen door duizenden mensen. Hoogwaardigheidsbekleders die mee wilden reizen moesten wel precies weten hoe laat de trein vertrok. Een uniforme tijdsaanduiding was tien jaar daarvoor geïntroduceerd, maar niet iedereen was daarvan op de hoogte. Nadat de kist met de stoffelijke resten was begraven en de duizenden mensen een nieuwe laatste eer konden bewijzen

aan Davis, werd begonnen met een crowdfunding zodat er een megamonument zou komen, vergelijkbaar met het Lincoln Memorial. Dat liep toch anders. Blijkbaar waren de zuiderlingen in 1893 (zo'n veertig jaar na de Burgeroorlog) niet meer bereid diep in de buidel te tasten om voor de voormalige president een megalomaan, maar vooral provocatief monument neer te zetten. In Richmond werd uiteindelijk een niet onaanzienlijk monument neergezet langs Monument Avenue en ook in andere staten werden (grote) herdenkingstekens opgericht voor de enige president van het Zuiden.

Maar Davis was (en is) natuurlijk nauw verbonden met de slavernij en vooral de mogelijke instandhouding daarvan. Het monument in Richmond is zwaar beschadigd in juni 2020, bij de protesten na de dood van George Floyd. Monumenten op andere plaatsen zijn ook al weggehaald, met en zonder geweld. *The times they are a-changin'...* ■

Verder lezen

Michael Kammen, *Digging up the dead. A history of notable American reburials* (Chicago/Londen 2010).